

نقد یک سند

به مفاسیت حمله به مسجد کوهر شاد و

کشтар مردم معتبرض به کشف حجاب توسط رضا خان (۱۳۱۴)

کاظم آل رضا امیری / کارشناس روابط عمومی

شام خنده ساری است جدی منه سر شنیده ای ملم / دامت عزت

بشرط عرض عالی میرسانه دیردنه لذت از بازار میدن شست بیچاره نه رایمه
آزادان بی همی بطرف نظیمه روان بود پس از تحقیق فنیم که آن نه بیچاره در وقت خریبه
پارچه پیکه خود را برداشته بورگ بستریمه از این حالت آزادان بیل و هم تصرف چین زن بحیث
را برده و بر از اینکه در راه از این مهه ارسی بیل بگیرد ادویه بطرف نظیمه بستر
نمایان ایران درنه اب و شکنخو مردان باشند شاوفاں میلهه چهار سو ان ایران
نرفت میگنند آیا همین چادر نیست که بایت زلت را نیست؟ آیا نه عبارت یکنینه
در سو ان ایران بیچاره بقول حضرت محمد مصطفیٰ فتاویٰ نکته هات اینین نیست
حضرت پیغمبر عین حضرت محمد؟ فرموده رفسان بایتی چاپ را نه باشند
ایا اسم چادر و پیغمبر ابدی در فران لذت نیست؛ آن ذاته حضرت پیغمبر زرود که
زنان بایتی چاپ را نه باشند نهان عرب نظریه لغت بودند از این جهت حضرت
محمد چاپ را بر سو ان داعیه نمود الان نهان ایران بیچاره بینه لد بن چاپ
باشند ولی از سختی چادر و پیغمبر در ذلت یهاده چوند برده لذت نه ایمه چادر
و پیغمبر است نهان ایران بیچاره بینه چاپ را نه باشند دل نه چین سخت
بهمن اس سه اگر به قیاطه و جمع کنیم چاپ دیردنه لذت نه را ز چادر و پیغمبر بستر
است ایمه ایمه تر ناید اماد استن ایمه چادر و پیغمبر باشند اعذه عفوه ساخت
په آزادی بیان آزادی داده استان ایمه لذت نه سه آن نیست
که ماسنده بعنی از فرنگیها بیردن بردیم آیا پیغمبر نفرموده الله دشمنی حضور است
درسته دیما آزاد است یعنی چاپ لامند از این بیچاره ایمه را از چاپ
بیردن بیا میم دل بیچاره دم چاپ بیان آسارت بسورد آیا مید اینه نم خود نمود
چین چاپ بجیسته؟ بلی زنان نا بحیث از منی دیعنی از فرنگیها
نا چیز بر از اینکه ایشان را نیست ایشان ایشان ایشان ایشان

خواهشمند است در مجلس شورای ملی در این خصوص مذاکره نمایند.

پشت پاکت

卷之三

مکالمہ

خواهشمند است در مجلس شورای ملی در این خصوص مذاکره نمایند.

مقام منيع ریاست مجلس مقدس
شورای ملی دامت عظمته*

زن مظہر احساس و عواطف و موجب آرامش و تعادل جامعہ است^۲. نظام خلقت و عرف تمامی جوامع و باور بشر بر آن است که زن جسم خود را جز بر همسر خود عرضه نکند، لذا زن در برابر دیگران برای خود پوششی اختیار می کند و این پوشش به تناسب رسوم، سنت‌ها و اعتقادات هر جامعه، متغیر است.

سند شماره: ۱۵۴
تاریخ سند: ۸ / ۴ / ۱۳۰۶ ش
مقام مقدس ریاست مجلس شورای ملی دامت
عظمته
بی رحم، شرف چنین زن نجیب را برد و برای این
که در راه از او مقداری پول بگیرد، او را به طرف
نظمیه می‌برد. تا چند تا به کی باید نسوان ایرانی در
عذاب و شکنجه مردان باشند. شما چه خیال می‌کنید
چرا نسوان ایرانی ترقی نمی‌کنند آیا همین چادر و
پیچه نیست که باعث دلت آنهاست؟ آیا شما خیال
می‌کنید که نسوان ایرانی می‌خواهند به قول حضرت
محمد رفتار نکنند، حاشا چنین نیست. حضرت
پیغمبر، یعنی حضرت محمد (ع) فرموده که نسوان

سند شماره: ۱۵۴

تاریخ سند: ۱۳۰۶ / ۴ / ۸ ش

مقام مقدس ریاست مجلس شورای ملی دامت
عظمته

رضا خان که به بهانه مدنیت و پیشرفت این قوانین را بر جامعه ما تحمیل کردند، بهانهای برای اعمال آن نمی‌داشتند و ابتکار عمل همواره در دست مردم، علما و نخبگان باقی می‌ماند.

۲- نخبگان جامعه بیشتر اوقات از درک واقعیت‌ها و حل معضلات عاجزند و یا گاهی به دفع الوقت می‌گذارانند و یا گاهی...

۳- پیش‌نهاد این زن گمنام از مردم عادی جامعه ما را به این باور می‌رساند که گاهی ایده‌های مهم و بکری به ذهن مردم عادی خطور می‌کند و پیش‌نهادهایی برای حل معضلات ارائه می‌دهند که حتی نخبگان جامعه بدان ترسیده‌اند.

۴- حکومت مرکزی باید در ساختار حکومتی فرایندی ایجاد کند تا این ایده‌ها و پیشنهادهای منطقی و مهم که از سطوح پایین و متوسط جامعه برای اصلاح امور ارائه می‌شود، به سطوح بالا برسد و آنان این راهبردها را در عمل به کار گیرند.

۵- جا ماندن حاکمان و غفلت آنان از درک پدیده‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و عدم ارائه الگوی مناسب در برخورد با این پدیده‌ها، کشور را در موقعیت‌هایی قرار می‌دهد که منجر به پذیرش الگوهایی شویم که با فرهنگ و اعتقادات مردم هیچ سنتی ندارد، بلکه سم مهلکی برای آن است.

۶- مقولاتی همچون هنر، موسیقی، ورزش، آزادی، نیاز جوانان به داشتن ارتباطی شرعی و سالم که بیشتر در نیاز به گفتگو و دیالوگ متجلی می‌شود از جمله مواردی هستند که ما نمی‌توانیم چوب نفی کامل به همه این‌ها بزنیم، بلکه باید با بررسی کامل این پدیده‌ها و پیدا کردن الگوی مناسب با فرهنگ و اعتقادات مردم ایران، راهی کم خطر و حداقلی، دست کم برای آن دسته از جوانان خواهان، ارائه دهیم (ضمن اینکه باید الگوهای قوی‌تری نیز برای طبقه معتقد‌تر جامعه ارائه دهیم) تا مجبور به تن دادن به کج‌تایی‌ها و عصیان‌های اجتماعی نشویم و مهر تأییدی بر این سخن بزنیم که "اسلام در هر شرایطی قادر به اداره حکومت مطابق با فطرت انسانی است".

هدایت یک جامعه چه به سوی تمدن و چه به سوی معنویت، نیازی به زور و فشار ندارد، بلکه به دلیل سازگاری و هماهنگی این دو مقوله با طبیعت و فطرت انسانی، بدون هیچ اجباری و تنها در پرتو مدیریت علمی، توأم با شعور سیاسی و آزاد کردن جامعه از زیر فشارهای روزمره به سرعت قابل حصول است.

توسعه اجتماعی و بسط تمدن، راه و روش تجربه شده را طلب می‌کند که در رأس آن عدم وابستگی سیاسی، اقتصادی و خصوصاً فرهنگی جامعه است و این امر مستلزم آن است که راهبردهای هدایت جامعه و الگوهای مدیریتی از درون تمدن، فرهنگ و اعتقادات آن جامعه اتخاذ و به کار گرفته شود.

تسهیل کردند.

گرچه این امر تا حدی منجر به آن شد که از زن به عنوان ابزار جنسی و تبلیغی بپرده‌کشی شود، اما در مجموع تحولی مهم برای زنان، این نیمه پنهان جمعیت بشری، بود تا اعتماد به نفس خود را باز یابند و علاوه بر وظیفه خانه‌داری، قابلیت‌های دیگر خود را بروز دهند و حضور مؤثرتری در جامعه داشته باشند. سند فوق نامه یک زن ایرانی به مجلس شورای ملی در ۷۴ سال پیش است. در آن سال (۱۳۰۶ش) نظامیان رضا شاه بنا به درخواست مردم ایران و روحانیون که خواهان رعایت حجاب از سوی بانوان سفرای خارجی و اقلیت‌های مذهبی بودند، به زنانی که رعایت حجاب را نمی‌کردند سخت می‌گرفتند و در این میان حتی زنان محجبه‌ای که نقاب از روی بر می‌داشتند، از دست آنها در امان نبودند و نظامیان برای باج‌گیری، به آنان آزار می‌رسانندند.

تاریخ وصول این نامه به مجلس (۱۳۰۶)

درست هشت سال پیش از اعلام رسمی قانون کشف حجاب (۱۳۱۴) از سوی رضا شاه با پیامدهای منفی آن چون کشتار مردم در مسجد گوهرشاد و ناهنجاری‌های فراوان فرهنگی اقتصادی است.

این نامه در بردارنده مطالب قابل توجهی است:

۱. پذیرش اصل مسئله حجاب و پوشش سبک و نظر اسلام.

۲. اعلام نارضایتی از حجاب آن دوره (جاده و پیچه) که قدرت تحرک را از زن سلب می‌کرد.

۳. اشاره به حضور فعال زنان فرنگی در صحنه‌های اجتماعی و در نتیجه پیشرفت جوامع غربی.

۴. عقب‌ماندگی ایرانیان به دلیل عدم حضور زنان در عرصه اجتماع.

۵. جان کلام و مهمترین پیش‌نهاد مطرح شده در این نامه ارائه الگوی مناسب و مورد قبول اسلام در زمینه حجاب بود که حضور زن را نیز تسهیل می‌کرد. این الگو بیشتر شبیه پوششی است که مورد استفاده بانوان امروزی است و شهید مطهری در کتاب حجاب خود آن را مطرح کرده است.

از این نامه بسیار جالب و تاریخی مطالب مهمی استنبط می‌شود:

۱- اگر به پیشنهاد این بانو از سوی نمایندگان و هیأت‌رئیسه مجلس و دیگر نخبگان وقت ترتیب اثر داده می‌شد، و کمی انعطاف از سوی متدینین و حاکمان در پذیرفتن این حجاب برای پرخی بانوان مایل به حضور در اجتماع نشان داده می‌شد، دیگر لزومی به تن دادن و تحمل سیاست استعماری کشف حجاب با آن طرز وقیح و اجبار و آن همه پیامدهای منفی نبود و حتی استعمار انگلیس و

در کشور مانیز فرهنگ پوشش در میان عشایر، روستاییان و بانوان شهری، اعم از مسلمان، زرتشتی، مسیحی و یهودی از قرن‌ها پیش بر اساس حفظ حجاب و پوشیدن لباس‌های بلند بوده و هیچ تصویر تاریخی از برهنگی زن ایرانی وجود ندارد. تا قبل از فرهنگ اعتقادی و ملی بود، بر حفظ حجاب تاکید داشت و حتی یک نمونه از زن سر برهنه حتی در میان درباریان دیده نمی‌شود.

پوشش بومی ایرانیان تا زمان قاجار، لباس‌های با تنوع رنگ‌های شاد و روشن و زنان با لباس‌های بلند و چارقدهای بزرگ که سر و سینه را می‌پوشاند و بعض‌اً چادرهای رنگی و گلدار برگرفته از موقعیت‌های اقلیمی و قومی هر ناحیه از ایران بود و این، پوشش اکثر قریب به اتفاق بانوان ایرانی که از مردم عوام و کم سواد جامعه محسوب می‌شند، بود و با همین پوشش در کارهای کشاورزی و دامداری پا به پای مرد مشارکت داشتند.

در این میان، حجاب بخش کوچکی از زنان که از زمرة بانوان با سواد جامعه بودند و در سلک خانواده‌های وابسته به حکومت مرکزی و خانواده‌های حاکمان محلی و زنان وابسته به خانواده روحانیت و اشراف محسوب می‌شدند، چادر مشکی و نقاب بود، و اتفاقاً از درون هم اینان، نیاز به حضور آزادتر زنان در عرصه‌های اجتماعی و داشتن پوششی سبک و راحت‌تر برای تسهیل در ورود به ساختار اجرائی و فرهنگی کشور احساس می‌شد این تحول در بانوان ایرانی و میل آنان به دگرگونی، بعداز انقلاب صنعتی در غرب و پیامدهای آن به وجود آمد. تا قبل از انقلاب صنعتی که چرخ اقتصادی جوامع بر اساس کشاورزی و اداره حکومت بر مبنای نظام ملوک الطوایفی بود و در آن دوران حمله اقوام به یکدیگر برای غارت و گرفتن غنیمت بسیار رواج داشت و زنان نیز جزو اموال محسوب می‌شدند، هر قومی هم خود را بر حفظ و پوشیده داشتن هر چه بیشتر زنان از دستبرد دشمنان و پنهان کردن آنها مصروف می‌داشت.

بعد از انقلاب صنعتی که با کشف نیروی بخار چرخ‌های کارخانه‌ها، کشتی‌ها و قطارها به حرکت درآمد و با کشف نفت به اوج خود رسید، چرخه اقتصادی از زراعت به صنعت و از نظام ملوک الطوایفی به نظام‌های مدنی تغییر پیدا کرد و تامین معیشت از طریق غارت و غنیمت از بین رفت، امنیت اجتماعی به حدی رسید که زنان می‌توانستند با آرامش بیشتری نسبت به گذشته وارد اجتماع شوند.

در این برهه از یک سو زنان، که قرن‌ها به دلیل موانع مذکور از حضور در عرصه‌های مختلف محروم بودند، فرصت را غنیمت شمرده وارد صحنه شدند. از سوی دیگر صاحبان صنایع نیز که به دنبال نیروی کار ارزان‌تر و مطیع‌تر بودند، زمینه این ورود را

۱. متن: بست

۲. ر. ک: استاد روحانیت و مجلس، کتابخانه، موزه و مرکز استاد مجلس شورای اسلامی، به کوشش منصوره تدبیری بورج، ۱۳۷۹، ۲۷۲.

۳. قرآن کریم: "لتکنوا الیها": "هن لباس لکم"

۴. البته از نگاه ادیان الهی، خصوصاً اسلام، زن جایگاه ارزشمندی دارد مانند حضرت مریم و حضرت فاطمه (ع)، اما عملاً در تاریخ زن جایگاه متزکر داشت.

۵. البته در این مرحله از تاریخ، شکل جدیدی از استعمار پا به عرصه نهاد که به ظاهر خشن نبود.